

DUM (> *Bierzo*, *Becerreá*) i algun altre dels citats *Berg*, d'Astúries i Galícia; així com l'alpi *Bergamo*. Separar decididament els d'àrees basca (*Bergara* (20, 5, 6, 7) i mossàrab (14), que és més probable que no hi tinguin res en comú. I els restants abstenir-se, deixant-los per a l'estudi dels toponimistes de cada regió, com a casos en què és prou versemblant que hi hagi paronímia casual. Quant a la n. 1, veg. ara el que s'ha aclarit a l'article *Guspí*. J. C.]

1 Creiem que pot aclarir idees sobre els orígens cerdans del comtat i sobre l'extensió de la Marca de Berga una nota poc coneguda de Serra i Vilaró: «Alguns historiadors fan arribar el comtat del Berguedà des del Cardener als aiguavessants de la Cerdanya; mes, segons el meu humil semblar, és aquesta una opinió equivocada, almenys històricament parlant, ja que les valls altes del Llobregat y Bastareny pertanyien al comtat de Cerdanya, de quals comtes eren descendents els barons de Pinós. Y no es que'ls comtes de Cerdanya senyoregessin en part del Berguedà, sinó que en tots els documents antics, a l'esmentar aquells pobles, com Bagà, Gósol, Gisclareny, Brocà, Cerdanyola etc. a qual comarca pertanyien, diuen sempre in Ceritania, encara que sien de la jurisdicció d'altres senyors. Aixís se veu que *Berga* estava, no al centre del Berguedà, sinó a l'extrem Nord y extenen-se cap a trobar la comarca de Bages, y, atravesant el Cardener cap a la Segarra, agafava una part de lo que es avuy partit de Cervera com ho prova l'estar-hi compresos els pobles de Guspí, Llor, Oluges, Prenyanosa y altres, segons consta en documents originals dels arxius episcopal de Solsona y municipal de Bagà, en el qual he trobat la notícia de ser els comtes de Cerdanya'ls fundadors de la baronia de Pinós en un membre de la seva família» (Serra Vilaró, *BCEC*, 1907, 80n). — 2 Cf. J. Pokorný, «Exkurs zur Ligurerfrage» en *Zeitschrift für Celtische Philologie* xxi, 1938, p. 59. — 3 Cf. R. Menéndez Pidal, «Sobre el substrato mediterráneo occidental» o «Lígenes o ambroilios en Portugal», estudis recollits a *Toponimia prerrománica hispana*, Gredos, Madrid, 1968. 4 «*Segobrigii* (-es) 80 *BHRGH, but + *Gisberga*, if correct, 24, apparently has the ligurian *berg-*» (Whatmough, *The Dialects of Ancient Gaul*, 61). 5 Cf. Mitxelena, *Apellidos*, 257: «No sería fácil distinguir por la forma los compuestos de *gara* de los de *garo* sobre todo (v, 265), suponiendo que existan los de este nombre. Respecto a *Vergara* (*Bergarabe*, *Bergareche*, *Vergarajauregui* etc.), de difícil etimología, el top. actual *Virgala* (AL, en la reja de San Millán *Birgara*) quizá representa una forma más antigua, usada por gente de habla romance (cf. *Alava*, vasc. *Arabá*); el actual *Vergara* en Nav. aparece documentado como *Virgara* (Ss. XI-XII)».

vergada 'cabiró', mot usual a l'alta Pallaresa i alta Ribagorçana (*DECat* ix, 161a3); passat que sigui en el sentit de 'bertrol' que és propi del Flamicell (ib. 161a 16) i V. d'Aran; no crec que vingui del cat. ant. *bergada* 'escamot' (*DECat* i, 769b25 ss., 770a1 ss.).

BERGANTES

Riu que neix al S. de Morella, passant per sota de la ciutat, i tirant al N. surt de terra catalana per Aiguaviva, però poc més avall desemboca en te. de la Ginebrosa, al Guadalope, afl. de l'Ebre.

PRON. MOD.: *bergántes* a Morella (1934); *el bergántes* a la dena del Muixacre, *el bergánte* a Morella la Vella, *riu de bergánte* a la dena del Mòll (1961) (xxvii, 168, 161, 175); al Forcall: «diem *el riu de Morella*» fins que s'ajunta amb els rius de Calders i de Cantavella, i d'allí en avall *el riu bregántes*; a Aiguaviva *bergántes*; a la Ginebrosa id. o «el riu Petit» (a diferència del Guadalop).

No sols la GGRV, 43-45, sinó també Carles Salvador (*Vocab. Ort. Val.*), Mateu i Llopis (*Pa. Val.* 93) i SGuarner no li reconeixen altra forma que *Bergantes* (*Nom.* 1966).

DOC. ANT. 1249, el termenal de Morella «transversat rivum de *Vergantes* ---» en el capbreu que lleigeix a l'Arxiu de Cincorres (fº 19); i després, en l'afrontació Sorita-Aiguaviva, id., esmentant-lo entre Olocau i Castellot d'una banda i Monegrell i Vall dels Pardos, de l'altra (xxviii, 10.19); 1250: *rivum de Vergantes* (BSCC xv, 116). En el capbreu Milian de Mlla., a. 1443, no apareix enlloc aquest nom, però sí sovint «*Riu de Morella*» (p. ex. «Domingo Exulbi del Forcall --- per una sort de terra al Riu de Morella» fº 101r). 1547, dins el te. del Forcall, *l'assagador Bergantes*, carrerada que devia anar al llarg o a través del riu.

ETIM. Copio les meves conclusions de 1959 (reproduït *E.T.C.* II, 55-56), que mantinc sense dubte, negant el supòsit que sigui forma acastellanada: «En l'ús viu del país no he sentit altra forma que *bergántes*, tant a Morella com a Aiguaviva i a la Ginebrosa. A la ciutat de Morella el seu nom s'ha pres des d'antic com una espècie de bandera local: un setmanari titulat *El Bergantes* s'hi publicava el S. XIX. Ha circulat molt la notícia que aquest riu portava el nom de *Brigantio* o *Brigantes* a l'època romana (*Rev. Vallivana*, 1898); i, preferint aquella forma, Sarthou i Emet. Muga, en GGRV 46, 133, 627, 658; si bé no puc documentar-la en fonts de l'Antiguitat, crec ben fundada aquesta denominació, i suposo que s'ha de negar la localització que altres donen a aquest nom —sigui en el riu de la Sènia o a la Serra d'Espadà. 1

55 Es tracta d'un nom cèltic molt estès (Gran Bretanya, Irlanda, Rètia, Alps provençals i Galícia. 2 Tenim dret a partir de la hipòtesi que *BRIGANTES* fos el nom dels habitants dels Ports de Morella, com és lògic, puix que *Brigantes* significava 'els qui viuen a les Terres Altes'. De fet, era nom de sengles tribus

BERGADES, *Collada de (le)s* ~

Terme Arcalís (Pall.) xxi, 127. Probablement de 60